

Skötselplan för naturreservatet Dalsmund i Karlskoga kommun

Sluttning väster om Lersjön. Foto: Jessica Wiener Bösel.

Skötselplanen utgör bilaga 1 till reservatbeslutet.

Skötselplanen är upprättad av Jessica Wiener Bösel.

Allmän del

Naturförhållanden

Naturreseptatet Dalsmund ligger cirka 2 km norr om Granbergsdals hytta i Karlskoga kommun. Området är kuperat och domineras av granskog med betydande inslag av tall och varierat inslag av lövträd. Hela den östra sidan av naturreseptatet gränsar mot Lersjön och i synnerhet nordöstra delen av naturreseptatet är området flackare och enkelt att ta sig fram via en led.

I terrängsvackorna ryms många gånger försumpade skogsavsnitt eller öppnare kärr vilket tillsammans med blockigheten, terrängformerna och skogsbeståndens flerskiktning, skänker området ett särskilt fuktigt mikroklimat. Det visar sig i de rikt mossbeklädda stenblocken, hänglavsdraperingarna i skyddade dalsvackor, och framför allt genom förekomsten av särskilt fuktkrävande och i flera fall sällsynta kryptogamer.

Ståndorterna i reservatet är överlag förhållandevis bördiga även om fältskiktet i den övervägande friska skogsmarken domineras av blåbärsris. Enligt berggrundskartan från SGU (Sveriges geologiska undersökning) tangerar också en kalkpåverkad ståndort de nordvästra, centrala och sydvästligadelarna av området (gabbro, diorit, ultrabasisk bergart).

På senare år har omdaningen av skogen också initierats av granbarkborre även om det har skett i mindre omfattning än på många andra platser. Sannolikt har det skuggfuktiga och relativt kyliga beståndsklimatet, del i den blygsamma populationsutvecklingen av granbarkborre liksom det faktum att inga nya solbelysta hyggeskanter öppnats upp under en lång följd av år. Dock visar närvaron av barkborrespecialisten tretåig hackspett att födoresursen (familjen barkborrar) ändå är välrepresenterad i området.

Historisk markanvändning

Den häradsekonomiska kartan från 1860-talet visar på att området tidigare dominerats av barrskog med visst lövinslag. Kartorna visar inte på några fasta kulturlämningar som avslöjar historiska aktiviteter inom reservatsområdet. Däremot tyder skogsbeståndens ursprung och ålder i reservatet på att marken tidigare använts som hyttskog för kolmilor. På västra sidan om kosstjärn, utanför reservatsgränsen finns en torplämning med namn Kosstorpet som förmodligen har varit av betydelse för hyttverksamheten i området. Precis vid ingången till reservatet från västra sidan finns en gammal kolbotten, en rest efter en kolmila där veden kolades till träkol. De avverkade träden blev till kolved som användes till bränsle vid järnframställningen i hyttan.

Under sekler tillhörde skogen två bergsmanshemman med andelar i Granbergsdals hytta. Den ena gården är den äldsta i Granbergsdal, vars historia sträcker sig ända tillbaka till den skogsfinska kolonisationen av trakten i början av 1600-talet. Den gamla gränsen mellan de tidigare bergsmanhemmanens hyttskogar är än idag

gällande även om tillhörigheten till skiftena under årens lopp varierat. Bland annat har staten via Domänverket och Sveaskog varit ägare av det västra innehavet i över 60 år innan det såldes vid en avyttring av skogsmark för omkring 20 år sedan.

Med anledning av den långa historiken som centralt belägen hyttskog är riktigt gamla träd idag sällsynta i området. De äldsta påträffade träden är alla senvuxna granar med tydligt undertryckt förflutet stående i fuktig mark. Deras tidsmässiga härstamning kan dateras ända tillbaka till 1830-talet, d.v.s. omkring 190 år. De allmänna beståndsbildande generationerna är yngre och uppkomna på 1870-1880-1890-1920- och början av 1930-talen. Att döma av beståndsegenskaperna är skogen till allra största delen, självföryngrad.

Prioriterade bevarandevärden

Naturvärdena betingas av en lång trädkontinuitet i större delen av reservatet. Genom terrängegenskaperna har en betydande del av reservatets skog under en lång följd av år utvecklats självständigt och börjar i sin struktur närma sig naturskogens, med många gamla träd, olikåldrighet i trädbeståndet, döende och döda stående samt liggande träd.

De naturskogsartade strukturerna tillsammans med områdets dramatiska terräng som hyser skogsmiljöer med stor variation i ljus-, värme-, och fuktförhållanden skapar en mängd olika livsmiljöer för arter med olika behov vilket ger förutsättningar för en artrik miljö.

Huvuddelen av skogen växer på sur mark men i de västra, centrala och sydvästra delarna av området går ett kalkstråk genom reservatet. Den basiska påverkan medför att kärren i området innehåller medelrikkärrsarter som röd skorpionmossa (*Scorpidium revolvens*), stor skedmossa (*Calliergon giganteum*) och purpurvitmossa (*Sphagnum warnstorffii*).

Strukturen i de äldre bestånden kännetecknas huvudsakligen av tidigare plockhuggning, intern dynamik och småskaliga störningar. Sydost om Kosstjärnen är skogen till största delen talldominerad och hyser höga naturvärden med de äldsta trädbestånden på 150 – 200 år inom reservatsgränsen. Här återfinns flera rödlistade mossor, lavar och svampar, bland annat den rödlistade garnlaven (*Alectoria sarmentosa*) som är en utmärkt signalart för fuktiga naturskogar.

Med hänseende till de påträffade naturvårdsintressanta arternas miljökrav, uppvisar de grandominerande barrblandskogarna i varierande grad kontinuitetskvalitéer i både trädskikt, beståndsklimat som död ved i olika former och nedbrytningsgrader. Exempel på signalarter (varav flera är rödlistade) som påträffats i området är: garnlav, gammelgranslav (*Lecanactis abietina*), kattfotslav (*Felipes leucopellaeus*), brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*), kortskaftad ärgspik (*Microcalicium ahlneri*), skuggblåslav (*Hypogymnia vittata*), korallblylav (*Parmeliella triptophylla*), bårdlav (*Nephroma parile*), stuplav (*Nephroma bellum*), skinnlav (*Leptogium saturninum*), västlig njurlav (*Nephroma laevigatum*), västlig hakmossa (*Rhytidiadelphus loreus*), stor revmossa (*Bazzania*

trilobata), blåmossa (*Leucobryum glaucum*), vedtrappmossa (*Crossocalyx hellerianus*), vedflikmossa (*Lophozia guttulata*), skogstrappmossa (*Anastrophyllum michauxii*), talticka (*Porodaedalea pini*), vedticka (*Fuscoporia viticola*), ullticka (*Phellinidium ferrugineofuscum*), veckticka (*Flavidoporia pulvinascens*) och ostticka (*Skeletocutis odora*).

Friluftslivet är av stor vikt för området och har ett högt värde för människors rekreationsmöjligheter. Mindre stigar och leder inom området brukas av såväl föreningar och skolor som av allmänheten. Området ligger inom riksintresse för friluftsliv ”Finnekroken”.

Källor

1. Artportalen, www.artportalen.se, Artdatabanken och Naturvårdsverket.
2. Fornsök, Riksantikvarieämbetet
3. Häradskartan (1860-tal)
4. SGU – berggrundskartan
5. SGU – jordartskartan

Plandel

Reservatet har indelats i följande skötselområden:

- 1A. Barrskog och våtmark
- 1B. Utvecklingsmark
- 2. Friluftsliv

Skötselområde 1A, Barrskog och våtmark (45 hektar)

Skogen utgörs i huvudsak av grandominerad barrskog i varierad ålder. Med tanke på historia som gammal hyttskog är äldre trädbestånd ovanliga men skogen är till största delen också självföryngrad. Det finns dock äldre bestånd, särskilt ett talldominerat område sydost om Kostjärnen. Inslag av äldre aspar, både levande och döda, som är knutna till höga naturvärden finns insprängda här och var i hela området. Mindre delar av området består av yngre skog. Mängden död ved är över lag förhållandevis god men ändå långt ifrån de volymer som ackumulerats i en skog som stått helt orörd i sekler. Sumpskogen tillsammans med den blockiga terrängen skapar en hög luftfuktighet som är viktig för många svampar, mossor och lavar.

Slutning väster om Lersjön, nära det sydostligaste kärret. Foto: Jessica Wiener Bösel.

Hydrologin i reservatet är relativt ostörd med få eller inga diken. Det finns åtminstone tre mindre våtmarker i området som också bidrar till luftfuktigheten. En av våtmarkerna som ligger i sydvästra delen av reservatet är ett medelrikkärr med arter som är knutna till den lite kalkrikare miljön och därför mer skyddsvärd än de andra.

Bevarandemål

Skogen har en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Omvälvande störningar i form av till exempel insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Skogen bidrar till en gynnsam bevarandestatus för naturtypen västlig taiga enligt natura 2000-definifionen. Typiska arter som förekommer är till exempel tallört, vedtrappmossa, bollvitmossa, blåmossa, garnlav, kattfotslav, brunpudrad nållav, bårdlav, skuggblåslav, veckticka, dropptaggsvamp, rävticka, barkticka, ostticka, spillkråka, tretåig hackspett, tjäder, bronsbjörn. Arealen barrskog av naturtypen taiga är minst 43 hektar.

Skötselåtgärder

- Fri utveckling med intern dynamik.
- Vid behov friställa naturvärdesträd, särskilt grova aspar och tallar genom avverkning eller ringbarkning.
- Vid friställning av träd lämnas avverkade träd kvar i området för att skapa död ved.

Skötselområde 1B, Utvecklingsmark (0,17 hektar)

Granplanterad ungskog på tidigare talldominerad hedskog. Skogen ligger öster om branten som går ned mot medelrikkärret.

Bevarandemål

Skogen har en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt lågor. Omvälvande störningar i form av till exempel insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling.

Skötselåtgärder

- Röja granar som planterats efter avverkning på gammal tallskog
- Vid röjning av träd lämnas avverkade träd kvar i reservatet för att skapa död ved.

Skötselområde 2, Friluftsliv (45,7 hektar)

Reservatet ligger cirka 2 km norr om Granbergsdals hytta och väster om Lersjön. Man tar sig enklast till ingången av reservatet från Lersjöns badplats som är beläget cirka 300 meter öster om naturreservatet. Informationstavlor kommer att sättas upp här och vid två andra tydliga ingångar till reservatet, en i norr och en i väst som placeras där motionsslingan möter reservatsgränsen.

I och runt reservatet finns flera motionsslingor och mindre stigar som används ofta av idrottsföreningen, skolan och byborna i området. Motionsslingorna utgår från parkeringen vid Granbergsdals idrottsplan som är beläget ca 1 km söderut om reservatet. I den sydostliga delen av reservatet finns en led som nästan bildar en rundslinga. För att binda ihop denna led till en rundslinga planeras en ny ledsträcka på cirka 200 meter. Lederna bör underhållas för att såväl föreningar, skolor och allmänheten ska ha fortsatt tillgång till områdets fina naturupplevelser.

Reservatet ligger i Nivå 2, enligt fastställt nivåläggningsdokument dnr: 512-504-2014. Nivå 2 innebär att få besöksanläggningar finns i naturreservatet.

Bevarandemål

Naturreservatet ska ge allmänheten goda möjligheter att uppleva naturreservatets naturvärden. Besökare ska kunna orientera sig och hämta kunskap om reservatet genom aktuell informationstavla.

Skötselåtgärder

- Informationstavlor med karta ska sättas upp enligt skötselplanekartan.
- Tillsyn och underhåll av informationstavla och parkeringsplats.
- En ny ledsträcka på cirka 200 meter anläggs på sikt enligt skötselplanekartan för att binda ihop leden till en rundslinga.
- Tillsyn och underhåll av leder.

Övrigt

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

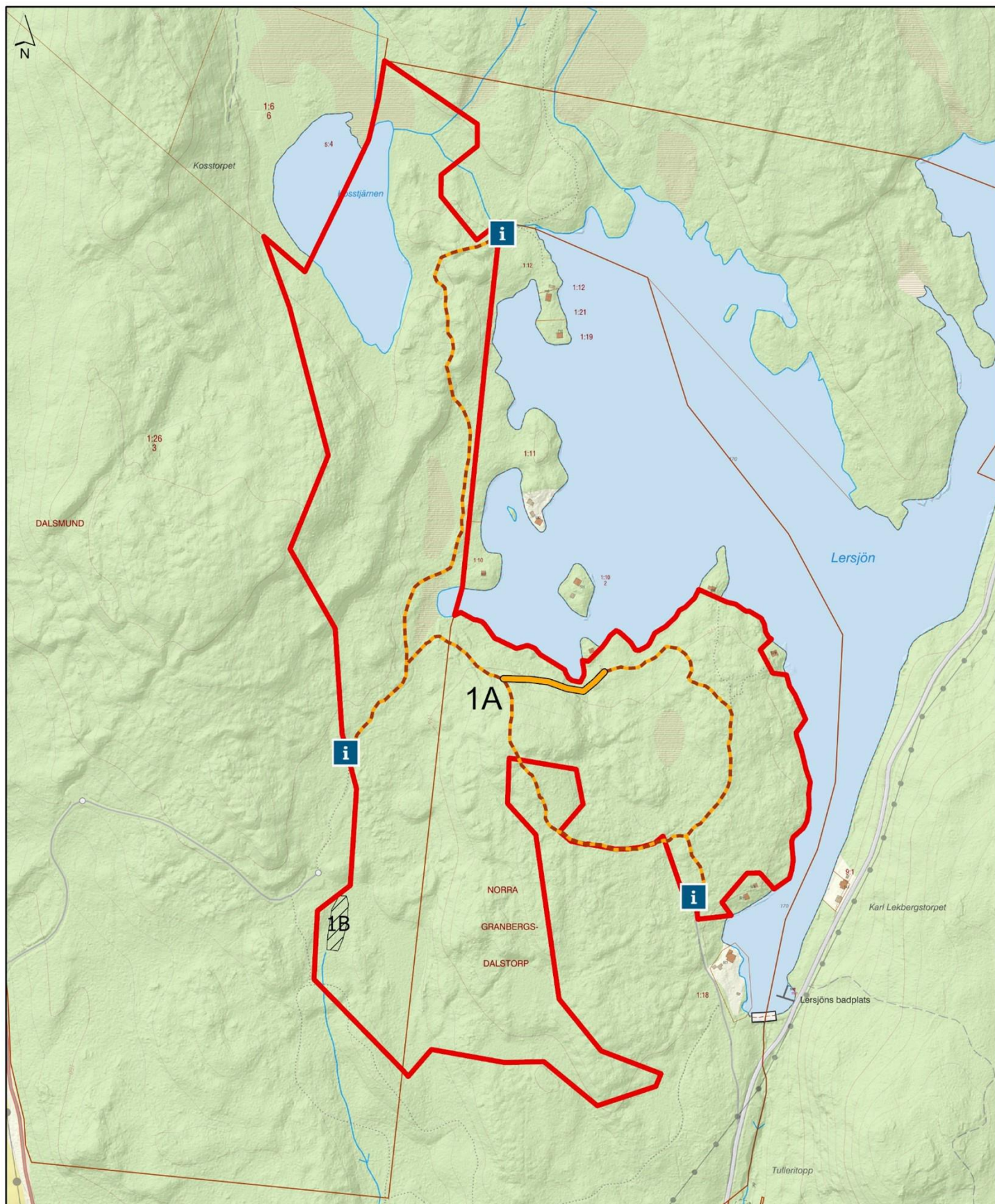
Uppföljningen av bevarandemål och syfte sker inom ramarna för Länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddad natur. Länsstyrelsen har för avsikt att framöver ta fram dokumentet *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Om mera kostnadskrävande restaureringsåtgärder genomförs i reservatet (över 200 000 SEK) ska dessa följas upp inom länens obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Skötselplanekarta för naturreservatet

Dalsmunda

Karlskoga kommun
Beslutsdatum 2025-11-12
Dnr: 4565-2022

- Naturreservat enligt detta beslut
- Skötselområde 1A
- Skötselområde 1B
- Led
- Ny led
- i Informationstavlor

0 110 220 m

© Lantmäteriet
© Länsstyrelsen i Örebro län

